

PROTOCOL CONTRA L'ASSETJAMENT I EL CIBERASSETJAMENT A L'ESPORT

Ajuntament de Cassà de la Selva
Servei Municipal d'Esports de Cassà (SMEC)
esports@cassa.cat
Regidoria d'igualtat

Índex

INTRODUCCIÓ	- 2 -
MARC NORMATIU	- 2 -
OBJECTIUS	- 5 -
ABAST DEL PROTOCOL	- 5 -
INFORMACIONS BÀSIQUES SOBRE L'ASSETJAMENT I EL CIBERASSETJAMENT	- 6 -
QUÈ NO ÉS ASSETJAMENT?	- 7 -
FORMES D'ASSETJAMENT	- 7 -
FORMES DE CIBERASSETJAMENT	- 8 -
ELS ROLS EN L'ASSETJAMENT: EL CERCLE DEL BULLYING	- 8 -
PROCEDIMENT D'ACTUACIÓ	- 10 -
FASE 1- PREVENCIÓ	- 10 -
FASE2- DETECCIÓ	- 11 -
INDICADORS CLAU	- 11 -
FASE 3- INTERVENCIÓ I COMUNICACIÓ	- 12 -
ENTREVISTA INICIAL A LA PERSONA ASSETJADA	- 13 -
ENTREVISTA ALS PRESUMPTES ESPECTADORS	- 14 -
ENTREVISTA AMB LA PERSONA PRESUMPTA ASSETJADORA	- 15 -
ENTREVISTA I COMUNICACIÓ A LES FAMÍLIA DE LA PERSONA ASSETJADA	- 16 -
ENTREVISTA AMB LA FAMÍLIA DE LA PERSONA PRESUMPTA AGRESSORA I ELS SEUS SEGUIDORS	- 18 -
FASE 4- ACTUACIÓ	- 19 -
MESURES D'URGÈNCIA.....	- 19 -
PROTECCIÓ ALS I A LES ESPORTISTES ACUSATS	- 19 -
NOTIFICACIÓ A L'ALUMNE QUE HA ASSETJAT I/O CIBERASSETJAT	- 20 -
COMUNICACIÓ AMB LES FAMÍLIES	- 20 -
FASE 5- COORDINACIÓ I SEGUIMENT	- 21 -
COL·LABORACIÓ I COMPROMÍS AMB LES FAMÍLIES	- 21 -
PRÀCTIQUES REPARADORES I RESTAURATIVES.....	- 21 -
SEGUIMENT DEL CAS	- 22 -
BIBLIOGRAFIA I WEBGRAFIA	- 23 -
ANNEX	- 24 -
RECURSOS EXTERNS	- 24 -
RECURSOS	- 24 -
RECURSOS EDUCATIUS	- 31 -

Introducció

Aquest document pretén ser una guia per a la prevenció i actuació davant de qualsevol forma d'assetjament i ciberassetjament entre iguals, en aquest cas esportistes, que es doni en el marc de les activitats esportives dutes a terme per l'SMEC i/o les entitats i clubs esportius municipals.

Per crear-lo ens hem basat en el protocol contra l'assetjament i el ciberassetjament entre iguals creat per la Generalitat de Catalunya (Generalitat de Catalunya, 2019). A més a més, s'han usat altres protocols disponibles on-line, que seran degudament citats quan correspongui.

Amb aquest, també volem evitar la tendència social i entre els professionals a minimitzar l'assetjament i el ciberassetjament; és un problema que es tendeix a tancar, sobretot per part dels adults. Malgrat la tendència es va capgirant, encara masses vegades, ja sigui per deixadesa o per ignorància, no se li dona suficient importància a aquestes conductes, són poc valorades o poc gestionades sobretot si es presenta amb formes menys intenses com poden ser burles, insults o malnoms... És per això que es redacta aquest protocol amb un breu marc teòric i un procediment molt esquemàtic i pràctic; que sigui àgil i útil per totes aquelles persones i/o entitats que necessitin usar-lo.

Marc Normatiu

La Llei de l'Esport (Decret Legislatiu 1/2000, de 31 de juliol), no contempla en el seu text cap punt sobre l'assetjament o el ciberassetjament, és per aquest motiu que ens remetrem entre d'altres a les lleis d'educació.

Normativa vigent contra l'assetjament:

1. La Llei orgànica 8/2021 de protecció integral a la infància i l'adolescència davant la violència- LOPIVI.
2. LLEI 12/2009, del 10 de juliol, d'educació (DOGC 5422 - 16/07/2009)

L'article 7 sobre Convivència manifesta que:

- 2.1. Tots els membres de la comunitat escolar tenen el dret a una bona convivència i el deure de facilitar-la.
- 2.2. Les regles de convivència als centres educatius s'han de basar genèricament en els principis democràtics i específicament en els principis i normes que deriven d'aquesta llei.

L'article 30 sobre Dret i Deure de convivència estableix que:

- 2.3. L'aprenentatge de la convivència és un element fonamental del procés educatiu i així ho ha d'expressar el projecte educatiu de cada centre.

- 2.4. Tots els membres de la comunitat escolar tenen dret a convida en un bon clima escolar i el deure de facilitar-lo amb llur actitud i conducta en tot moment i en tots els àmbits de l'activitat del centre.
 - 2.5. Els centres han de vetllar perquè els membres de la comunitat escolar coneguin la Convenció sobre els drets dels infants.
 - 2.6. Correspon a la direcció i al professorat de cada centre, en exercici de l'autoritat que tenen conferida, i sens perjudici de les competències del consell escolar en aquesta matèria, el control i l'aplicació de les normes de convivència. En aquesta funció, hi ha de participar la resta de membres de la comunitat educativa del centre. La direcció del centre ha de garantir la informació suficient i crear les condicions necessàries perquè aquesta participació es pugui fer efectiva.
 - 2.7. Els centres han d'establir mesures de promoció de la convivència, i en particular mecanismes de mediació per a la resolució pacífica dels conflictes i fórmules per mitjà de les quals les famílies es comprometin a cooperar de manera efectiva en l'orientació, l'estímul i, quan calgui, l'esmena de l'actitud i la conducta dels alumnes en el centre educatiu.
3. LLEI 11/2014, del 10 d'octubre, per garantir els drets de lesbianes, gais, bisexuals i per erradicar l'homofòbia, la bifòbia i la transfòbia (DOGC 6730 - 17/10/2014).

Normativa vigent sobre protecció de dades:

1. El dret fonamental a la protecció de dades de caràcter personal es configura en l'article 18.4 de la Constitució Espanyola i en l'article 31 de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya, com a dret a l'autodeterminació informativa (STC. 292/2000). Aquest dret es desenvolupa en la Llei orgànica 15/1999, de 13 de desembre, de protecció de dades de caràcter personal (LOPD). La LOPD "té com a objecte garantir i protegir tot el que fa referència al tractament de les dades personals, les llibertats públiques i els drets fonamentals de les persones físiques i, especialment el seu honor i la seva intimitat personal i familiar".
2. El Reial Decret 1720/2007, de 21 de desembre, pel qual s'aprova el Reglament de desplegament de la Llei orgànica 15/1999, de 13 de desembre, de protecció de dades de caràcter personal. A l'article 13 es fa referència al consentiment per al tractament de dades de menors d'edat i l'apartat 1 concreta que "es pot procedir al tractament de les dades dels més grans de catorze anys amb el seu consentiment, excepte en els casos en què la Llei exigeixi per a la seva prestació l'assistència dels titulars de la pàtria potestat o tutela. En el cas dels menors de catorze anys es requereix el consentiment dels pares o tutors".

3. En relació a la protecció de dades cal tenir en compte el REGLAMENT (UE) 2016/679 DEL PARLAMENT EUROPEU I DEL CONSELL, de 27 d'abril de 2016, relatiu a la protecció Protocol assetjament i ciberassetjament – 29/07/2019 4/4 de les persones físiques pel que fa al tractament de dades personals i a la lliure circulació d'aquestes dades i pel qual es deroga la Directiva 95/46/CE (Reglament general de protecció de dades) que comportarà el fi de la vigència de Llei orgànica 15/1999, de 13 de desembre, i del seu Reglament i l'entrada en vigor d'una nova llei orgànica que substitueixi l'actual i que serà aplicable a partir del 25 de maig de 2018, segons estableix el seu article 99.

Normativa sobre ús d'imatges i divulgació d'informació relativa a la vida íntima de les persones.

1. La Llei Orgànica 1/1982, de 5 de maig, de protecció civil al dret a l'honor, a la intimitat personal i familiar i a la pròpia imatge en els articles 7.2. i 7.3. explicita que "la utilització d'aparells d'escolta, dispositius òptics, o de qualsevol altre mitjà per al coneixement de la vida íntima de les persones o de manifestacions o cartes privades no destinades a qui faci ús d'aquests mitjans, així com la seva gravació, registre o reproducció i la divulgació de fets relatius a la vida privada d'una persona o família que afectin la seva reputació i bon nom, així com la revelació o publicació del contingut de cartes, memòries o altres escrits personals de caràcter íntim" tenen consideració d'intromissions il·legítimes.
2. La Llei orgànica 1/1996, de 15 de gener, de protecció jurídica del menor, de modificació parcial del Codi civil i de la Llei d'enjudiciament civil en el seu article 4.1. concreta que "els menors tenen dret a l'honor, la intimitat personal i familiar i a la seva pròpia imatge".
3. La Llei 14/2010 del 27 de maig, dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència regula la utilització de les imatges dels menors en la publicitat o en els medis de comunicació social (articulat 59 a 62 del Capítol IX). Concretament, en l'article 61 exposa que "l'exhibició pública o la difusió d'imatges, missatges o objectes no poden ésser perjudicials per als infants o els adolescents ni poden incitar a actituds o conductes que vulnerin els drets i els principis reconeguts per la Constitució i per la resta de l'ordenament jurídic vigent".

Objectius

- Dotar les entitats i clubs esportius d'eines per prevenir, detectar i intervenir davant de situacions d'assetjament i ciberassetjament entre iguals.
- Sensibilitzar el personal tècnic, les juntes directives, els i les esportistes i les seves famílies sobre l'assetjament i el ciberassetjament entre iguals.
- Prevenir les situacions d'assetjament i ciberassetjament entre iguals.
- Establir un procediment d'actuació necessari un cop detectada una situació d'assetjament i/o ciberassetjament entre iguals.
- Promoure les intervencions educatives entre els esportistes i les seves famílies davant de situacions d'assetjament i ciberassetjament entre iguals.

Abast del protocol

Aquest protocol es fa extensiu a totes les entitats, clubs i associacions esportives del municipi així com a tots els treballadors de l'SMEC. Igualment ho és per totes les activitats esportives autoritzades pel mateix organisme independentment de l'ubicació de l'esdeveniment.

En aquest sentit cal recordar, que si aquestes situacions es donen en la pràctica esportiva organitzada per un centre escolar en horari escolar o extraescolar, implicarà activar el protocol d'actuació contra l'assetjament i el ciberassetjament del Departament d'Educació.

Aquest document no recull els casos d'abús sexual entre iguals o entre un adult i un infant, ja que existeix un protocol específic d'abusos sexuals creat per la Generalitat de Catalunya.

Informacions bàsiques sobre l'assetjament i el ciberassetjament

L'assetjament és la persecució moral i/o física, sempre psicològica, on un o més infants exerceixen un abús de poder sobre un/a altre/a.

Es parla de ciberassetjament quan aquest maltractament es fa mitjançant l'ús d'eines tecnològiques.

Aquest maltractament es repeteix de forma sistemàtica al llarg d'un període de temps durant el qual l'agressió es dona de manera sostinguda. A més a més, aquest no afecta només a l'agredit i a l'agressor sinó a tot el seu entorn i obstaculitza el normal funcionament de l'activitat esportiva.

Presenta quatre característiques (Generalitat de Catalunya, 2019):

- **Existeix una situació d'abús de poder** que impedeix que la persona assetjada pugui sortir de la situació per ella mateixa.
- **Hi ha intencionalitat per part de l'agressor o agressors** de fer mal, ja sigui física o psicològicament.
- **Qui la pateix es troba indefens enfront de qui l'intimida**, i això té com a conseqüència inseguretat i deteriorament de l'autoestima.
- **Es repeteix sistemàticament al llarg d'un període de temps** durant el qual l'agressió es dona de manera sostinguda.

Pel que fa al ciberassetjament presenta els següents trets específics:

- **Mitjà:** s'utilitzen eines tecnològiques com Internet, telefonia mòbil, xarxes socials, plataformes de difusió de continguts...
- **Format:** es tracta d'un assetjament indirecte que afecta la víctima psicològicament.
- **Possible anonim:** sovint en situacions de ciberassetjament qui maltracta canvia la identitat, utilitza pseudònims, altera el llenguatge... el que dificulta la seva identificació i pot proporcionar-li una sensació d'impunitat. La incertesa que genera condueix a una disminució de la confiança en els companys i les companyes, i pot arribar a generar un ambient d'hostilitat dins el grup, l'equip o la pròpia entitat.
- **Perdurabilitat:** els efectes de l'acció es perllonguen en el temps i en l'espai. La informació lesiva està disponible les 24 hores de dia i la majoria de les vegades és difícil eliminar el material publicat que pot estar exposat de forma pública durant molt de temps.
- **Difusió exponencial:** degut a les característiques dels mitjans utilitzats, l'impacte de l'agressió pot ser molt més gran. Internet aporta a la difusió un creixement exponencial.
- **Inseguretat:** es perden els límits de quins espais i quins moments són segurs. La víctima es queda sense espais de protecció ja que pot estar rebent constantment missatges de mòbil o ordinador o estar sent contínuament difamada en una xarxa social.

- **Relació amb l'assetjament:** és freqüent que el ciberassetjament entre alumnes estigui lligat a situacions d'assetjament en la vida real (sobretot comportaments d'exclusió i aïllament).
- **Agrupament de ciberassetjadors:** Internet facilita l'agrupament d'assetjadors (coneguts entre ells o no) a qui demanar col·laboració en la difusió de continguts vexatoris o difamatoris.

Què no és assetjament?

No són assetjament ni les baralles ni les discussions, ja que aquestes formen part de les relacions humanes quan es produeixen opinions o es volen coses diferents. De fet, que els esportistes resolguin discussions i diferències no és negatiu; és una oportunitat educativa per aprendre a gestionar emocions i a resoldre conflictes. La diferència amb l'assetjament és que habitualment són puntals i momentànies, i a més a més no sol ser sempre a la mateixa persona.

Tampoc ho son prendre el pel ni jugar dur. I és que la intenció quan es juga o es practica esport no sol ser fer mal ni insultar als demés. A vegades, els comentaris durant el joc poden fer mal i molestar a algú, és llavors quan s'ha de tractar el problema i demanar disculpes; la diferència amb l'assetjament és que hi sol haver-hi un ambient de respecte. Igualment jugar dur i buscar el contacte és molt diferent d'assetjar; per part dels tècnics cal fer incís en que tothom s'ha de poder divertir durant la pràctica esportiva o el joc.

Formes d'assetjament

Segons la seva naturalesa podem parlar de:

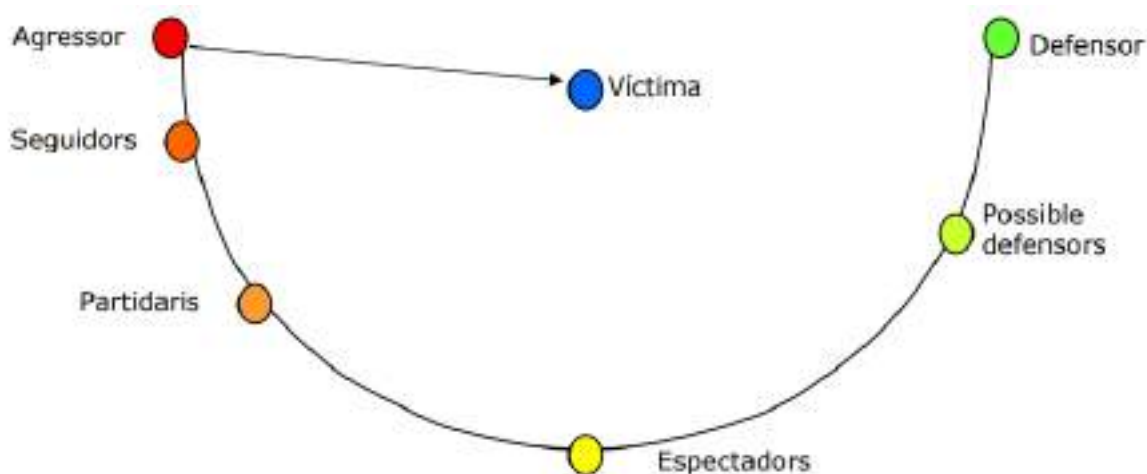
- **Agressió física:**
 - Directa: donar empentes, pegar, amenaçar amb armes...
 - Indirecta: robar, trencar o amagar objectes d'algú...
- **Agressió verbal:**
 - Directa: insultar, burlar-se, anomenar amb malnoms, fer xantatge, amenaçar...
 - Indirecta: parlar malament d'algú, difondre rumors falsos...
- **Agressió sexual:**
 - Directa: tocaments, accions no consentides...
 - Indirecta: vexacions...
- **Exclusió social:**
 - Directa: excloure, no deixar participar...
 - Indirecta: ignorar, fer com si fos transparent, tractar-lo com si fos un objecte...

Formes de ciberassetjament

Segons el tipus de conducta (Generalitat de Catalunya, 2019):

- **Provocació incendiària (flaming):** s'intercanvien insults breus i acolorats mitjançant missatges electrònics utilitzant un llenguatge vulgar i enutjat.
- **Fustigació (harassment):** quan s'envien imatges o vídeos humiliants sobre una persona, s'envien virus informàtics, se'ls denigra en els jocs on-line...
- **Denigració (denigration):** quan es distribueix informació d'un altre en to despectiu i fals mitjançant correus electrònics, missatges o enviament de fotografies alterades digitalment.
- **Assetjament públic (happy slapping):** quan un grup filma les vexacions que infligeix a d'altres companys o companyes i les penja a la xarxa.
- **Exclusió social (exclusion):** quan es priva la víctima de l'accés a fòrums, grups, xats o xarxes socials.
- **Suplantació de personalitat (impersonation):** quan s'entra en un compte de correu electrònic o en el perfil d'una xarxa social d'una persona per enviar o publicar material comprometedor, manipulant i usurpant la identitat.
- **Difamació i joc brut (outing and trickery):** quan s'enganya la víctima perquè comparteixi i transmeti informació confidencial sobre un altre promovent rumors difamatoris.
- **Sexting:** difusió o publicació de continguts de tipus sexual produïts per una persona, normalment imatges o vídeos, utilitzant un telèfon mòbil o un altre dispositiu tecnològic.
- **Ciberassetjament sexual (grooming):** adults que es guanyen la confiança dels menors, amb la intenció d'obtenir satisfacció sexual (quasi sempre imatges de menors nus).

Els rols en l'assetjament: el cercle del bullying

Il·lustració 1- El cercle del Bullying de Dan Olweus (Collell & Escudé, 2004)

- **Víctima:** infant que pateix l'assetjament o el ciberassetjament. Necessita ajuda i amb algun defensor, es trencaria el cercle del bullying.
- **Agressor:** és qui comença l'assetjament i en pren part activa. Malgrat tot, també necessita ajuda.
- **Seguidors:** no comencen l'assetjament però en prenen part activa.
- **Partidaris:** no en prenen part activa, però el recolzen de forma oberta i explícita.
- **Espectadors:** no en prenen posició, no intervenen.
- **Possibles defensors:** pensen que caldria ajudar a la víctima però no ho fan.
- **Defensors:** no els agrada l'assetjament i ajuden a la víctima o com a mínim ho intenten.

Citant a Martin Luther King *"Al final, no recordarem les paraules dels nostres enemics, sinó el silenci dels nostres amics"* i és que s'ha de tenir en compte la **Llei del Silenci** que és la que fa possible l'assetjament ja que la víctima no ho compartirà amb ningú i les formes més subtils no són vistes pels adults. En aquest punt és on prenen especial rellevància els espectadors, claus per la prevenció i la erradicació de l'assetjament dins l'equip o el grup; s'ha de treballar i s'ha d'entendre que *"si ets neutral en situacions d'injustícia, has escollit el bàndol de l'opressor"* (Desmond Tutu).

Un recurs pot ser fer un petit mapa de quin paper juga cada membre de l'equip o del grup. Es tracta de col·locar tots els membres de l'equip/ club en un paper o altre. Hi ha l'explicació de cada rol en aquest mateix apartat. Això ens pot ajudar sobretot a identificar els espectadors, que juntament amb els defensors i els possibles defensors, que són aquells que ens poden ajudar a acabar amb l'assetjament o el ciberassetjament:

Paper	Nom i cognom
Víctima	
Agressor/s	
Seguidors	
Partidaris	
Espectadors	
Possibles defensors	
Defensors	

Procediment d'actuació

Fase 1- Prevenció

És el treball més important, tant anteriorment a detectar un cas d'assetjament o ciberassetjament com després de fer-ne la detecció per evitar situacions no desitjables. Podrem treballar de moltes formes però ho fariem en cinc eixos (Fundació Catalana de l'Esplai, 2022):

- 1- Els jocs de cohesió: amb l'objectiu que el grup sigui més fort davant de les situacions que puguin sorgir i crear vincles que potenciïn les relacions saludables.
- 2- Les activitats cooperatives i les dinàmiques d'equip: amb l'objectiu de treballar plegats per deixar enrere les diferències entre els iguals. Aquestes dinàmiques ens permeten posar la persona per davant i fomentar el respecte a la diversitat.
- 3- Treballar l'educació emocional: la consciència, la gestió de les emocions i l'entrenament de l'empatia són molt importants per prevenir aquestes situacions d'assetjament.
- 4- Mantenir vies de comunicació obertes i sinceres: on tothom pugui expressar-se amb llibertat i quan els hi faci falta.
- 5- L'Educació en valors: l'esport per si sol ja és una font de valors però aquests no es treballen sols. Es treballen primer de tot amb l'exemple dels adults però també amb activitats específiques.

Respecte aquests eixos, a l'annex s'hi troben diferents recursos que poden ser útils per treballar.

Altres recomanacions pel personal tècnic (Fundació FC Barcelona, 2022):

- Observar jugadors i jugadores en tots els entorns. Estant especialment atents fora la pista i a les interaccions que es produeixen entre iguals, sobretot quan l'adult roman a un segon terme.
- Estar alerta als descensos sobtats d'aprenentatge o de rendiment.
- No tolerar comentaris despectius; treballant-ho individualment si és necessari.
- Atendre els conflictes i no actuar de forma precipitada.
- Saber destriar bromes o conflictes puntuals de situacions de maltractament.
- Establir normes i fer seguiment de les xarxes socials de l'equip, com per exemple grup de Whatsapp.
- Fer participar a tot el grup de la detecció i gestió de conflictes.
- Col·laborar i compartir informació rellevant amb les famílies.
- Acordar normes clares de funcionament del grup.

Fase2- Detecció

Un cop tenim alguna senyal d'alarma cal tenir en compte:

- Detectar si l'entorn és exclusivament esportiu o bé es dona en d'altres com en el centre educatiu, etc. És important per així poder activar els diferents agents implicats en cas que fos necessari.
- No restar importància a les manifestacions de la presumpta víctima, escoltar amb respecte i evitar frases com "això no és per tant".
- No minimitzar o ignorar queixes. No penjar etiquetes als esportistes "d'antisocial, rar, etc."
- Garantir la confidencialitat.
- Garantir la protecció amb una intervenció ràpid, contundent i eficaç.

Indicadors clau

Indicadors físics	
1	Sovint presenta nafres, talls o blaus inexplicables.
2	Presenta trastorns psicossomàtics (mal de panxa, mal de cap, vòmits...).
3	S'expressa amb dificultat i fins i tot quequeja.
4	Té problemes de son.
5	Presenta tics nerviosos.
Indicadors conductuals	
1	Evita anar a determinats llocs (lavabo, vestidor, grada...) o bé sempre demana que un tècnic l'acompanyi.
2	Fa absentisme dels entrenaments i/o partits sense un motiu aparent.
3	Presenta una actitud recelosa i hipervigilant.
4	Baixa el seu rendiment.
5	No troba, perd o li prenen coses sovint.
6	Sovint és intimidat o molestat, o està ficat en baralles en què es troba indefens/a.
7	Comença a amenaçar o agredir infants de menor edat.
8	Es culpa dels problemes o les dificultats.
9	Sovint explica històries amb mentides o estranyes justificacions.
10	S'aïlla dels seus companys.
Indicadors emocionals	
1	Expressa canvis sobtats d'humor o d'ànim.
2	Expressa inseguretat o ansietat.
3	Mostra poques habilitats socials.
4	Es mostra trist o deprimat sense un motiu aparent.

5	Plora amb facilitat.
6	Es tanca en si mateix/a evitant relacionar-se amb companys, tècnics i fins i tot amb la família.
7	S'obsessiona amb l'alçada o el pes, entre d'altres trets físics.
Indicadors en relació amb l'ús d'eines tecnològiques	
1	Està constantment pendent del mòbil o d'altres dispositius electrònics; fins i tot quan dorm.
2	Es mostra enfadat, depressiu o enfadat després d'usar el mòbil.
3	Deixa d'utilitzar el mòbil de forma sobtada.
4	Mostra canvis de comportament després de trucades, missatges...
5	Dona les contrasenyes amb facilitat.
6	Comparteix dades personals en diferents xarxes socials.
7	Intercanvia fotos o vídeos per xarxes socials.
8	Accepta com amics a persones desconegudes.
Per part dels companys	
1	Se'n burlen i fan bromes desagradables, l'insulten, etc.
2	Li fan arribar notes o missatges electrònics insultants o amenaçadors.
3	Li donen la culpa de tot el que surt malament.
4	No li parlen o l'ignoren.
5	L'anomenen per malnoms.
6	Mai el conviden a quedar-se a la grada, a festes o activitats fora de la rutina esportiva.
7	En els jocs d'equip, si trien els jugadors/es, sempre és l'últim de ser triat.
8	Coaccionen als possibles amics perquè no interactuïn amb ell.
9	Rebutgen seure o fer fila al seu costat, anar al seu equip...
10	Se'n burlen i rebutgen el seu aspecte físic, per com vesteix, per la forma de ser, per l'orientació sexual...

Fase 3- Intervenció i comunicació

La Coordinació de tota la comunitat, és essencial: el club, l'equip, el personal tècnic i les famílies han d'intentar no entrar en contradiccions perquè les mesures siguin efectives.

Entrevista inicial a la persona assetjada

Recomanacions generals

- Si sospiteu que hi ha violència sexual NO porteu a terme l'entrevista.
- Si sospiteu que l'assetjament es dona en alguna altra institució. Només feu l'entrevista a la persona assetjada i llavors informeu a la família i a la institució afectada.
- Si la persona és menor d'edat, caldrà fer-ho conjuntament amb la família o els representants legals.
- Crear un clima de confiança i de respecte que faciliti la comunicació.
- No fer l'entrevista com un interrogatori sinó com un diàleg.
- L'entrevista s'ha de fer individualment i garantir la confidencialitat.
- Ser honest: informar que es transmetrà la informació necessària a la família o a altres serveis si s'escau.
- Informar que l'objectiu de l'entrevista és aclarir fets i recollir la informació necessària per la posterior valoració.
- Mai s'han de fer judicis de valor i la participació ha de ser voluntària.

Dades de la persona entrevistada

- Nom i cognom:
- Equip/grup:
- Data de naixement:
- Edat:

Guia bàsica de preguntes

És una guia orientativa, qui fa l'entrevista ha de triar quines preguntes fer i la conveniència de fer-ne d'addicionals o aprofundir en algun d'elles.

- Hola... Com estàs? Si la resposta és bé o no contesta... haurem d'insistir buscant altres estratègies de comunicació com que últimament hem observat que no se't veu content als entrenaments, que sabem que alguns companys et molesten, etc.
- Com et trobes dins l'equip?
- Què ha passat?
- Quan i on ha passat això?
- Com t'has sentit quan això ha passat?
- Qui són les persones que t'ho fan?
- Per què creus que ho fan?
- Algú ho ha vist?
- Algú t'ha ajudat?
- Has explicat a algú aquesta situació? Hi hauria algú a qui li podries explicar?
- Des de quan es produeixen aquestes situacions?
- Tu que fas quan això passa?
- Deixaràs que t'ajudem? Tenim algunes idees per solucionar-ho.
- En el Club no tolerem aquestes conductes. Per això s'actuarà en conseqüència, que et sembla si en parlem amb l'equip? I amb la família?

Cal informar de les mesures que es prendran per ajudar-lo

Entrevista als presumptes espectadors

Recomanacions generals

- Important deixar clar que l'entrevista és part del procés de valoració. S'han de prendre mesures de seguretat perquè tot procés d'investigació pot portar a represàlies per qualsevol de les víctimes o testimonis.
- Si la persona és menor d'edat, caldrà fer-ho conjuntament amb la família o els representants legals.
- Els espectadors solen guardar silenci per complicitat, per pressió o per por a sentir-se víctimes.
- Són ells qui ens poden ajudar a comprendre les condicions en que s'està donant aquest maltractament.
- S'ha d'insistir en la confidencialitat.
- Mai emetre judicis de valor i la participació ha de ser voluntària.
- L'entrevista ha de ser individual, cal informar sobre les raons d'aquesta i l'ús que es donarà a l'entrevista.
- Hem de pensar que l'objectiu de l'entrevista a part de treure informació, és sensibilitzar davant els problemes d'assetjament, contribuir a trencar la llei del silenci i buscar la seva implicació intentant canviar-li el rol davant el maltractament.

Dades de la persona entrevistada

- Nom i cognom:
- Equip/grup:
- Data de naixement:
- Edat:

Guia bàsica de preguntes

- Com et va pel Club?
- Com et portes amb els teus companys?
- Hi tens bons amics en el Club?
- Saps per què t'hem demanat que vinguis?
- Has estat testimoni de situacions de maltractament cap a un company/a? (mirar de saber en quina freqüència)
- Quin tipus de maltractament has vist?
- Ho has explicat a algú?
- Què vas fer quan ho vas veure?
- Si ho has vist, com creus que se sent aquella persona?
- Per què creus que ho fa? (la persona presumpta assetjadora)
- Hi ha més persones que ho saben i no fan res?
- Si torna a passar i ho veus, què creus que podries fer?

Cal informar de les mesures que es prendran per ajudar-lo

Entrevista amb la persona presumpta assetjadora

Recomanacions generals

- Important deixar clar que l'entrevista és part del procés de valoració. S'han de prendre mesures de seguretat perquè tot procés d'investigació pot portar a represàlies per qualsevol de les víctimes o testimonis.
- Si la persona és menor d'edat, caldrà fer-ho conjuntament amb la família o els representants legals.
- S'ha de valorar bé la conveniència de realitzar aquesta entrevista. I si es decideix fer, s'han d'evitar les preguntes directes.
- Cal mostrar a la persona que farem tot el possible per ajudar-la (dins uns límits ètics) però que si és culpable haurà d'assumir la seva responsabilitat.
- S'ha d'insistir en la confidencialitat de l'entrevista i de la informació que se n'extregui.
- Mai s'ha d'emetre judici de valors i la participació ha de ser voluntària.
- La persona denunciada té uns drets constitucionals que s'han de conèixer com són el dret a conèixer el contingut de denúncia, a no declarar o no confessar-se culpable, a assistir amb un advocat i també a ser assistit per un intèrpret si no entén les llengües oficials.

Dades de la persona entrevistada

- Nom i cognom:
- Equip/grup:
- Data de naixement:
- Edat:

Guia bàsica de preguntes

És una guia orientativa, qui fa l'entrevista ha de triar quines preguntes fer i la conveniència de fer-ne d'addicionals o aprofundir en algun d'elles.

- Com et va pel Club?
- Com et portes amb els companys/es?
- Creus que les agressions a companys/es són un problema del Club?
- Si la resposta és afirmativa, Quin mena d'agressió és més freqüent?
- Amb quina freqüència creus que es donen aquestes formes de maltractament?
- On solen ocórrer aquestes situacions? (pista, passadissos, vestidors, lavabos, grada, etc.)
- Per què creus que alguns nois/noies maltracten a d'altres? (molestar, ser més forts, fer bromes, s'ho mereixen)
- M'han dit que l'altre dia va haver-hi un incident... què és el que va passar?
- On va passar? (s'ha d'intentar que ho descrigui)
- Per què va passar?
- Com et vas sentir davant d'aquesta situació?
- Com creus que es va sentir? (la presumpta víctima)
- Com creus que es pot arreglar això?

Cal informar de les mesures que es prendran per ajudar-lo

Entrevista i comunicació a les família de la persona assetjada

Recomanacions generals

- Important deixar clar que l'entrevista és part del procés de valoració. S'han de prendre mesures de seguretat perquè tot procés d'investigació pot portar a represàlies per qualsevol de les víctimes o testimonis.
- És important transmetre la nostra preocupació i l'interès del Club en garantir a l'infant un espai segur i de protecció.
- Algunes persones poden tenir molt poc coneixement sobre la situació i les seves implicacions, així que és important enquadrar la serietat de la situació.
- Cal insistir en que no busquem culpables sinó garantir la protecció dels infants.
- Algunes famílies es senten culpables quan descobreixen la situació que viuen els seus fills/es així que és important tenir una escolta oberta i donar-los suport.
- A vegades les famílies poden reaccionar contra el Club pensant que no es fa el suficient o que s'ha reaccionat tard. No hem de prendre una actitud defensiva sinó comprensiva i explicar que el Club farà tot el que faci falta per intervenir en aquella situació.
- Mai s'ha de restar importància en una situació de violència però s'ha d'intentar no exagerar-la tampoc.
- S'ha d'insistir en la confidencialitat i l'ús que es farà de la informació.
- També insistir en que no actuïn contra la persona presumpta assetjadora ni contra la seva família.

Dades de la persona entrevistada

Hi van amb qualitat de: MARE- PARE- RESPONSABLE- ALTRES: _____

- Nom i cognom:
- Equip/grup:
- Telèfon de contacte:
- Mail de contacte:

Guia bàsica de preguntes

És una guia orientativa, qui fa l'entrevista ha de triar quines preguntes fer i la conveniència de fer-ne d'addicionals o aprofundir en algun d'elles.

- En primer lloc intentarem tranquil·litzar la família.
 - Informar dels fets investigats.
 - Informar de les actuacions immediates empreses pel Club.
 - Informar de les mesures que posa en marxa el Club per modificar la situació.
- Llavors recollirem dades sobre els fets denunciats.
- Quins coneixements tenia dels fets? El seu fill/a l'ha informat de la situació?
- Aquesta situació com està repercutint en els seu fill/a?
- Com es troba el nen/a a l'equip? I al Club en general?
- Creieu que està patint? Que heu observat des de casa?
- Els hi ha comentat alguna cosa que el molesti?
- Quins companys hi poden haver participat?
- En cas que en tinguin coneixement: quines mesures s'han pres des de casa?
- Què penseu que necessitaria per estar millor?
- Cal demanar informació de la dinàmica familiar, les relacions entre els diferents membres de la família, altres activitats de lleure, canvis de comportament, etc.

- Cal informar de les properes passes i garantir la protecció de l'infant treballant de manera conjunta.
- Insistir en que qualsevol cas que necessitin, el Club està a la seva plena disposició.

Cal informar de les mesures que es prendran per ajudar-lo

Entrevista amb la família de la persona presumpta agressora i dels espectadors

Recomanacions generals

- Important deixar clar que l'entrevista és part del procés de valoració. S'han de prendre mesures de seguretat perquè tot procés d'investigació pot portar a represàlies per qualsevol de les víctimes o testimonis.
- És important transmetre l'interès del Club en garantir la protecció de l'infant.
- És important enquadrar la situació amb serietat; ja que algunes famílies poden tenir-ne poc coneixement.
- L'objectiu no és buscar culpables. I és que moltes vegades les famílies es senten culpables quan descobreixen que els seus fills/es agredeixen a altres infants.
- Ens podem trobar amb famílies que creguin que la millor opció és ser hostils cap a la persona que li comunica els fets, i negar el succeït. Es recomana tenir una actitud comprensiva i no defensiva i fer-los saber que el club prendrà les mesures necessàries.
- No s'ha de restar importància a la situació de violència però tampoc magnificar-la.
- S'ha de buscar un clima de confiança amb la família que ens permeti treballar plegats i col·laborar.
- Cal recordar que el càstig físic o humiliant als menors d'edat està prohibit i és delictiu. Cal remarcar que la violència a la llar no és la solució.

Dades de la persona entrevistada

Hi van amb qualitat de: MARE- PARE- RESPONSABLE- ALTRES _____

- Nom i cognom:
- Equip/grup:
- Telèfon de contacte:
- Mail de contacte:

Guia bàsica de preguntes

És una guia orientativa, qui fa l'entrevista ha de triar quines preguntes fer i la conveniència de fer-ne d'addicionals o aprofundir en algun d'elles.

- En primer lloc intentarem tranquil·litzar la família.
 - Informar dels fets investigats.
 - Informar de les actuacions immediates empreses pel Club.
 - Informar de les mesures que posa en marxa el Club per modificar la situació.
 - Informar de les conseqüències disciplinàries i legals que hi poden haver.
- Llavors recollirem dades sobre els fets denunciats.
- Quins coneixements tenia dels fets? El seu fill/a l'ha informat de la situació?
- Com es troba el nen/a a l'equip? I al Club en general?
- Creieu que està patint? Que heu observat des de casa?
- Els hi ha comentat alguna cosa que el molesti?
- Quins companys hi poden haver col·laborat?
- En cas que en tinguin coneixement: quines mesures s'han pres des de casa?
- Cal demanar informació de la dinàmica familiar, les relacions entre els diferents membres de la família, altres activitats de lleure, canvis de comportament, etc.
- Cal informar de les properes passes i garantir la protecció de l'infant treballant de manera conjunta.
- Insistir en que qualsevol cas que necessitin, el Club està a la seva plena disposició.

Cal informar de les mesures que es prendran per ajudar-lo

Fase 4- Actuació

Mesures d'urgència

Quan ja es té la certesa, després de les entrevistes i tot el seguiment inicial, que s'està produint una situació d'assetjament o ciberassetjament entre iguals cal intervenir de forma immediata, eficaç i contundent; però mai precipitada ni improvisada. Cal un procés de reflexió.

Si la situació es considera molt greu cal una altra entrevista amb les famílies dels implicats, informar dels fets i de les actuacions que es portaran a terme. És important comptar amb la presència de cos tècnic.

Uns possibles passos són:

- 1- El primer objectiu és aturar immediatament la situació de maltractament.
- 2- Cal assegurar el distanciament entre els implicats:
 - a. Valorar un canvi temporal de grup i prendre precaucions perquè no coincideixin en espais comuns com les entrades, grada, passadissos o vestidors on caldrà reforçar les mesures de vigilància.
 - b. Suspensió temporal i excepcional d'assistència a l'activitat per part de l'agressor; fet que ha de ser informat a la família abans que comenci aquest període d'exclusió.
- 3- Si el fet és delictiu, és a dir, l'agressor té més de 14 anys i per tant té responsabilitat penal, caldrà posar-ho en coneixement de la Fiscalia.
- 4- Les mesures de distanciament perden eficàcia en cas de ciberassetjament; és per això que s'han de contemplar mesures com:
 - 4.1. Recomana a l'esportista la disminució o suspensió temporal de l'ús del mòbil i d'internet.
 - 4.2. Mantenir la informació personal que sigui sensible en privat i evitar respondre a possibles provocacions.
 - 4.3. Recomana que bloquegi al company/a que l'ha assetjat.
- 5- Si és ciberassetjament, la col·laboració de la família serà essencial demanant que retirin temporalment els aparells mòbils o electrònics amb connexió a Internet. I cal plantejar la necessitat de restringir-ne l'ús.

Protecció als i a les esportistes acusats

- Cal oferir-li protecció immediata. Totes les actuacions que pensem, han de ser focalitzades a la persona i per això cal sempre un tracte molt personalitzat.
- És clau que compti amb una persona referent que aquests esportistes acusats puguin recórrer sempre que els hi faci falta, segueixi el cas, vetlli perquè es portin a terme les accions i avaluï els resultats.

- S'ha de saber que la situació genera molt patiment a la víctima i a la seva família; per això s'ha de ser molt prudent i empàtic.
- Valorar com construïm un espai, físic o virtual, que sigui segur per la víctima.
- Ha de saber que pot comptar amb nosaltres sempre que ho necessiti i ens pot demanar ajuda.
- Se li pot preguntar quins companys creu que li poden donar suport (és important que els tingui a prop en tot moment).
- A part de les mesures d'urgència, se n'han de pensar més per ajudar a la víctima a recuperar la seva autoestima i a restablir relacions.
- Ha de saber que es parlarà amb les famílies.
- Si és ciberassetjament, ha de saber que conjuntament amb la família es supervisaran els entorns virtuals.

Notificació a l'esportista que ha assetjat i/o ciberassetjat

- Ha de conèixer la condemna ferma de tot el Club i el seu entorn cap aquells fets.
- La gravetat dels fets ocorreguts i les seves conseqüències.
- Cal un compromís per part seva per aturar l'assetjament.
- Es supervisarà la seva conducta i les seves actuacions.
- Ha de conèixer les mesures que s'aplicaran.
- S'informarà a la família tant de les mesures d'urgència com del seguiment que se'n farà del cas.
- Si és un cas de ciberassetjament es demanarà a la família la restricció de l'ús del mòbil o d'altres dispositius.

Comunicació amb les famílies

1. **A la família de la víctima:** se l'ha d'informar dels fets (ara que ja estan confirmats), se li comunicaran tan les mesures d'urgència com les de seguiments. Se'ls hi demanarà col·laboració i ens posarem a la seva plena disposició per tot el que sigui necessari.
2. **A la família de l'agressor/a:** ha de ser informada dels fets i de les conseqüències. També de com es planificaran les diferents actuacions que es portaran a terme, buscant el seu compromís i col·laboració. Es busca que la família ho accepti, probablement el punt més complicat.

Fase 5- Coordinació i seguiment

Una vegada hem avisat i implicat a totes els agents necessaris i s'han anat seguint els passos del Protocol; hem de seguir avançant per garantir que les mesures que hem decidit adoptar funcionen. És per això que és molt important:

- Assignar a una persona referent que lideri el procés, en faci un seguiment, executi les mesures i les avaluï.
- Informar a tot el personal tècnic del cas i compartir l'estratègia.
- Si hi ha més agents implicats (altres associacions, l'escola, etc.).

És important establir el pla a seguir i les mesures que es prendran, per això cal valorar:

- Si fem intervencions directes amb les persones que tenen el rol d'agressor i el de víctima.
- Si fer tallers, dinàmiques, xerrades, etc. al grup afectat per sensibilitzar i activar aquells que juguen el rol d'espectador.
- Fer accions reparadores i restauratives dins el grup.

Col·laboració i compromís amb les famílies

En aquests casos és molt interessant sempre recollir en un acta la informació de totes les reunions, tant les de detecció, com les d'actuació i les de seguiment. S'han de preveure les reunions perquè encaixin dins l'horari familiar i que tinguin suficient temps per no haver-la d'acabar abans d'hora.

L'objectiu principal és la d'informar del procés i seguir recavant informació de les famílies per conèixer millor l'estat del cas. També es vol comprovar el grau d'implicació de la família i fins a quin punt respecten els acords i compromisos adquirits.

En aquestes reunions cal valorar la idoneïtat que també hi hagi el fill/a.

Pràctiques reparadores i restauratives

El que volem en un moment inicial és acabar amb l'assetjament i/o ciberassetjament de forma immediata. Però en algun moment avançat del procés, hi ha d'haver el reconeixement, acceptació i reparació del dany per part de l'agressor/a envers a la víctima.

El primer pas és que ho reconegui i ho accepti. Un cop arribat aquí, podem començar a pensar amb mesures perquè repari aquest dany. I és que aquesta reparació és fonamental perquè la víctima es senti reconeguda i s'eviti una revictimització. Algunes orientacions:

- La reparació pot ser directe, envers la víctima però també pot ser indirecte, o sigui respecte al grup.
- Sol contemplar dues parts: la simbòlica que consisteix en reconèixer els fets i assumir responsabilitats, a la vegada que es reconeix que la víctima no és responsable dels fets ocorreguts. Però també la material en el cas per exemple de sostracció o deteriorament d'alguna pertinença.
- Cal que l'assetjador/a es comprometi a fer aquestes reparacions; preveient en quin moment i de quina forma ho farà. Amb tot això, l'agressor/a sempre hi ha d'estar d'acord.
- Compartir en el marc de l'equip el procés i la voluntat de restablir relacions. Amb això es busca l'empatia i la implicació de tot el grup.
- En general podem dir que hi ha moltes formes de portar-ho a terme però es poden fer reunions restauratives (són individuals amb víctima i agressor) o bé cercles restauratius (amb la implicació de tot el grup).

Seguiment del cas

Tots els apartats anterior són a curt termini, però un cop tancat el cas caldrà a mig i llarg termini comprovar i valorar la consolidació de les actuacions.

Aquest seguiment es recomana més intensiu al principi i anar-lo espaint amb el temps; per exemple mantenint reunions setmanals el primer mes, quinzenals el segon, etc. També és bo mantenir el seguiment amb les famílies encara que sigui via telefònica.

El tècnic que s'ha assignat de referència ha de seguir portant un registre de totes les actuacions realitzades, de les entrevistes, trucades, etc.

Pot ser que el tancament es valori com a positiu quan les mesures preses són eficaces, hi ha hagut el procés de reparació i restauració i per tant el cas es dona per tancat. També podria ser que es valori negativament quan no es disposa de garanties per afirmar que està resolt o que no es tornarà a repetir.

Bibliografia i webgrafia

- Collell, J., & Escudé, C. (2004). Rol de les emocions en els processos de maltractament entre alumnes. *Àmbits de Psicopedagogia*, 21-26.
- Collell, J., & Escude, C. (2006). Maltractaments entre alumnes (I). Presentació d'un qüestionari per avaluar les relacions entre iguals. *CESC- Conducta i experiències socials a classe*, 8-12.
- Fundació Catalana de l'Esplai. (2022). *www.fundesplai.org*. Recollit de https://fundesplai.org/wp-content/uploads/2023/03/PROTOCOL_ASSETJAMENT_DEF.pdf
- Fundació FC Barcelona. (2022). *Fundació FC Barcelona*. Recollit de https://fundacio.fcbarcelona.cat/documents/30157/395736/Protocol+Esportiu+Bullying_b.pdf/43d984df-52f2-75ed-80b1-8e6df4564cb6?t=1651582945950
- Generalitat de Catalunya. (29 / Juliol / 2019). *Protocol contra l'assetjament i el ciberassetjament entre iguals*. Recollit de https://xtec.gencat.cat/web/.content/centres/projeducatiu/convivencia/protocols/assetjament-ciberassetjament-entre-iguals/documents/protocol_assetjament-ciberassetjament-entre-iguals.pdf

Annex

Recursos externs

Infància respon:

Departament de Benestar i Família (Generalitat de Catalunya)

900.116.111

Infanciarespon.bsf@gencat.cat

Telèfon contra l'assetjament:

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte (Gobierno de España)

900.018.018

Síndic de Greuges de Catalunya:

900.124.124

Recursos

Exemple de **full de registre** per omplir a la primera reunió però també a les següents de seguiment:

FULL DE REGISTRE

La informació pot ser recollida per diferents canals, però sempre s'ha d'usar amb rigor i confidencialitat

CLUB: _____ EQUIP: _____

DADES DEL MENOR PRESUMPTA VÍCTIMA D'ASSETJAMENT/ CIBERASSETJAMENT

NOM DEL MENOR: _____ DATA DE NAIXEMENT: _____

EDAT: _____ POBLACIÓ: _____

TELÈFON DE CONTACTE: _____

CORREU ELECTRÒNIC DE CONTACTE: _____

PROCEDÈNCIA DE LA DENÚNCIA

- Menor presumpta víctima
- Entrenador/a
- Company/a del menor
- Família
- Personal no tècnic
- Altres: _____

BREU DESCRIPCIÓ DEL QUE HA PASSAT:

ACTUACIONS REALITZADES DE PREVENCIÓ, ACTUACIÓ I SEGUIMENT:

A _____, a _____ de _____ de _____

Signat:

(persona responsable)

Exemple de **quadrant per determinar el tipus de violència** exercida:

MANIFESTACIONS DE VIOLÈNCIA	SI	NO	ALGUNES VEGADES	MOLTES VEGADES	EXERCIDA PER
VERBAL (ex: insults, sobrenoms...) Especifiqueu:					
EXCLUSIÓ SOCIAL (ex: ignorar, rebutjar..) Especifiqueu:					
FÍSICA (ex: cops, empentes...) Especifiqueu:					
MATERIAL (ex: fer malbé les pertinences...) Especifiqueu:					
INTIMIDACIÓ (ex: xantatge, amenaces...) Especifiqueu:					
SEXUAL (ex: tocaments, abús...) Especifiqueu:					
DISCRIMINACIÓ (ex: per orientació sexual, característiques físiques, discapacitat...) Especifiqueu:					
CIBERASSETJAMENT Especifiqueu:					

Taula de possibles mesures d'acompanyament:

MESURA	COMPANY/S QUE ES COMPROMETEN	CONCRECIÓ
Acompanyar el jugador/a en els espais on no hi ha els tècnics: lavabos, vestidors, passadissos, grades...		
Acompanyar el jugador/a abans i després de la sessió d'entrenament o partit.		
Acompanyar el jugador/a durant l'absència dels tècnics.		
En el cas que vingui o vagi sol a casa: acompanyar-lo durant el trajecte.		
Estar amatents als comentaris i converses.		
Estar amatents als comentaris i converses en xats i comunitats virtuals.		
Estar amatents en les aplicacions de xat que poden compartir per si apareixen comentaris...		
Estar amatents als xats dels videojocs.		
Informar d'indicis o situacions d'alerta.		
Altres...		

Crear un mapa de seguretat:

Espais físics i entorns virtuals	RISC			Descripció	Proposta de suport	Responsable
	Vermell	Taronja	Verd			
A casa abans de sortir cap a la instal·lació						
Trajecte d'anada a la instal·lació						
Entrada a la instal·lació						
Passadissos						
Vestidor						
Lavabo						
Grada						
Altres sales						
Sortida						
Trajecte de tornada cap a casa						
A casa, un cop torna de l'activitat						
(...)						

Dispositiu a casa: ordinador, portàtil...						
Mòbil						
Aplicacions						
Xarxes socials						
Missatgeria						
Xats						
Correu electrònic						
Videojocs						
(...)						

Exemple de **sociograma**:

El sociograma és una eina utilitzada per conèixer les relacions entre els iguals. S'adjunten dos links basats en articles del CESC.

El primer, per jugadors i jugadores d'entre 6 i 12 anys. Consta d'un primer full pel tècnic i d'un segon full pels jugadors i jugadores (Collell & Escude, 2006):

http://www.xtec.cat/~cescude/B_CESC_3_Questionari_Primeria.pdf

El segon, per jugadors i jugadores d'entre 12 i 16 anys. També consta d'un primer full pel tècnic i d'un segon full pels jugadors i jugadores (Collell & Escude, 2006):

http://www.xtec.cat/~cescude/B_CESC_3_Questionari_ESO.pdf

I finalment, el link de la pàgina principal d'aquest sociograma on hi trobareu el full d'excel per posar els resultats i també les instruccions per fer-ho (és molt important que us les llegiu per poder interpretar correctament els resultats)

http://www.xtec.cat/~cescude/B_CESC.htm

Exemple de model de **carta de compromís**: útil com a eina per recollir propostes i compromisos que Club, esportista i família adquireixen davant d'una situació i en facilitat el seguiment:

Carta de compromís educatiu: continguts comuns

(Cal signar-la en formalitzar la matrícula.)

Les persones sotasignades, (nom i cognoms),
responsable del club i (nom i cognoms),
..... (pare, mare, tutor o tutora legal) de l'esportista
....., conscients que l'educació implica l'acció conjunta de
la família i el Club, signem aquesta carta de compromís, la qual comporta els següents:

COMPROMISOS

Per part del club

- 1.
- 2.
- 3.
4. (...)

Per part de la família

- 1.
- 2.
- 3.
4. (...)

I, perquè així consti, signem aquesta carta de compromís.

El responsable

La família (pare, mare o tutor o tutora legal)

Signatura

Signatura

A , a.....de de 20.....

Recursos educatius

Tots els textos subratllats, són links directes a les activitats.

1- [De tot cor](#)

Emmarcada dins la proposta educativa [EnCORatja't](#), podeu trobar diferents propostes per treballar l'assetjament, el sexisme, el masclisme, etc.

Concretament a la proposta "[de tot cor](#)" es busca el reconeixement de les emocions i el treball de l'assertivitat a través d'activitats grupals que fomenten la cohesió i exposen els sentiments dels infants davant de diferents situacions.

2- [Cercle del rebuig- El mural de les bones paraules](#)

També dins de la proposta educativa de [EnCORatja't](#), aquesta proposta consisteix en que el tècnic esmenta una situació de violència i els participants fan un pas endavant reconeixent que ho han portat a terme alguna vegada. I al final, s'acaba creant un mural amb bones paraules sobre els companys però sense precisar per qui és.

3- [Escapa de la taula](#)

Activitat pensada perquè els joves prenguin consciència dels bons hàbits d'internet i dels perills d'assetjament que hi pot haver. Aquest cop [EnCORatja't](#) ens presenta una proposta lúdica en format Escape Room.

4- [Recull de contes](#) per treballar l'assetjament i el respecte pels companys, l'autoestima i la tolerància vers la diversitat.

5- [Recull de curtmetratges](#) per treballar l'assetjament i el ciberassetjament.